

Νεανικά Ἀγκυροβολήματα

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΙΕΡΑΠΥΤΝΗΣ ΚΑΙ ΣΗΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΤΕΥΧΟΣ 70 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012

Κατηχητικά κεφάλαια Ὁρθόδοξη παράδοση καὶ λαϊκὸς πολιτισμὸς

Γράφει ὁ Ὁδ. Ἐλύτης¹ γιὰ τὸν πολιτισμὸ τοῦ λαοῦ μας: «... νὰ μποροῦσαν... τὴ σημασία τῶν λαῶν νὰ τὴ μετῶνε ὄχι ἀπὸ τὸ πόσα κεφάλαια διαθέτουνε γιὰ μακέλεμα, ὅπως συμβαίνει στὶς ἡμέρες μας, ἀλλὰ ἀπ' τὸ πόση εὐγένεια παράγουν, ἀκόμη καὶ κάτω ἀπὸ τὶς πιὸ δυσμενεῖς καὶ βάνασες

συνθήκες, ὅπως ὁ δικὸς μας ὁ λαὸς στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, ὅπου τὸ παραμικρὸ κεντητὸ ποικάμισο, τὸ πιὸ φτηνὸ βαρκάκι, τὸ πιὸ ταπεινὸ ἐκκλησιάκι, τὸ τέμπλο, τὸ κιούπι, τὸ χράμι, ὅλα τοὺς ἀποπνεάει μιὰν ἀρχοντιά κατὰ τι ἀνώτερη τῶν Λουδοβίκων».

Μὲ τὸ παραπάνω ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν Ὁ. Ἐλύτη ἐγκαινιάζουμε μιὰ νέα θεματικὴ ἐνότητα γιὰ τὴ σχέση τοῦ λαϊκοῦ μας πολιτισμοῦ

μὲ τὴν ὀρθόδοξη παράδοση γενικότερα. Πιστεύω ὅτι στὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρά, ἀποτυπώνεται τὸ πνεῦμα ἐκείνων ποὺ

τὰ γέννησαν. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι σημαντικό νὰ γνωρίζουμε τὴν πνευματικὴ αὐτὴ δύναμη, τὴ γενεσιουργὸ αἰτία ὄλων αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἢ ὅποια ἀνατροφοδοτεῖ τὸ παρὸν καὶ δίνει προοπτικὴ στὴν ὑπαρξή μας στὸ μέλλον.

Ἀναζητώντας τὶς ρίζες τῆς πα-

ράδοσής μας διαπιστώνουμε ότι αυτό που γενικόλογα ονομάζουμε παράδοση δεν είναι κάτι ένιαίο και άπλο. Πρόκειται για μιὰ στάση ζωής τὴν ὁποία προσδιορίζουν μερικοί βασικοί ἄξονες, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸν κορμὸ αὐτοῦ ποὺ ὀνομάζουμε Παράδοση, καὶ ἀπὸ ἀρκετὰ ἄλλα στοιχεῖα, δευτερεύουσες παραδόσεις, τὰ ὁποῖα πλαισιώνουν τὸν βασικὸ κορμὸ. Δὲν εἶναι λίγες οἱ φορές πού, Παράδοση καὶ παραδόσεις, ἔρχονται σὲ σύγκρουση, φανερώνοντας ἔτσι τὴ διαφορετικὴ πνευματικὴ τους ἀφετηρία ποὺ κρύβεται κάτω ἀπὸ ἐξωτερικὲς ὁμοιότητες καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶναι εὐδιάκριτη πάντα ἡ διαφορὰ.

Ἡ παράδοση μοιάζει μὲ ποτάμι ποὺ ταξιδεύει στὸ χρόνο καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητη ἡ σύνδεσή του μὲ τὶς πηγές. Χωρὶς ἀνατροφοδότηση τὸ μόνο ποὺ θὰ μείνει εἶναι ἡ κοίτη γιὰ νὰ μαρτυρεῖ ὅτι ἐδῶ κάποτε ὑπῆρξε ποτάμι. Ὅπως ὅμως στὸ φυσικὸ ποτάμι, μαζὶ μὲ τὸ νερὸ ποὺ κυλάει βρῖσκονται ἕνα

σωρὸ ξένα πράγματα, ἔτσι γίνεται καὶ στὴν Παράδοσή μας. Πρέπει λοιπὸν νὰ διακρίνουμε τὴν Παράδοση ἀπὸ τὶς παραδόσεις, ὅπως ὁ ψαράς τῆς παραβολῆς τὰ σαπρὰ ψάρια ἀπὸ τὰ καλὰ (Ματ. 13,48). Στὴν προσπάθεια αὐτὴ ἔχομε σπουδαῖο σύμμαχο τὴ «μνήμη τοῦ λαοῦ» μας. Τὴ μνήμη ὄχι ὡς ἄπλο μηχανισμὸ ἀνάμνησης πραγμάτων ἀλλὰ ὡς ἰδιαιτέρου τρόπου ὑπαρξης, ὡς στάση ζωής. Θὰ κλείσω τὸ προλογικὸ αὐτὸ σημείωμα μὲ ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰ προλεγόμενα τοῦ Τάσου Λιγνάδη στὸ «Ἄξιόν Ἔστι» τοῦ Ἐλύτη καὶ θὰ ἐπανέλθουμε στὸ θέμα αὐτό.

«...Χωρὶς τὴ μνήμη δὲν ὑπάρχει τίποτε. Κι ἄς λένε. Μόνον ὅταν θυμᾶσαι, ὑπάρχεις στ' ἀλήθεια. Καὶ μόνον ὅταν ὑπάρχεις στ' ἀλήθεια, εἶσαι στ' ἀλήθεια ἐλεύθερος. Ἐλευθερία μονάχη εἶναι ἡ μνήμη μας. Ἀλοῖμονο, ἂν τὴν στερηθοῦμε. Πάνω σ' αὐτὴ σὰν σὲ τεντωμένο σχοινὶ ἰσορροποῦμε καὶ ὑπάρχουμε ... Ἀνοίγονται (σὲ μᾶς) δύο δρόμοι. Ὁ δρόμος τῆς μαϊμοῦς καὶ ὁ δρόμος τῶν δέντρων. Ἡ μαϊμοῦ μιμεῖται στὶς κατασκευές του τὸν ξυλουργὸ ποὺ θαυμάζει. Δὲν κατασκευάζει ὅμως τίποτα ἢ μαϊμοῦ· κι ἄς τὸ νομίζει. Ὁ ἄλλος δρόμος εἶναι διπλῆς

κατευθύνσεως: «ὁδὸς ἄνω καὶ κάτω μία». Πάει ἀπ' τῆ γῆ στὸν οὐρανὸ καὶ ἀντίστροφα. Γιὰ νὰ πᾶς στὸν οὐρανὸ, λέει, πρέπει νὰ ταπεινωθεῖς στὴν ὁποια γῆ σου πρῶτα. Αὐτὸ κάνουν τὰ δέντρα. Αὐτὸ πρέπει νὰ κάνουμε κι ἐμεῖς...».

παπα-Νικόλας Ἀλεξάκης

Ὅδυσσέα Ἐλύτη, «Τὰ δημόσια καὶ τὰ ἰδιωτικά», ἐκδόσεις Ἴκαρος 2007, Ε' ἔκδοση, σελ. 25

«Ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα» (Ἀποκ. 21,5)

Αὐτὴ ἡ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ «καινότητα» τῆς κτίσεως περιλαμβάνει τὴν ἀφθαρτοποίησιν τῆς ὑλικῆς καὶ ἄλογης Δημιουργίας, πρωτίστως ὅμως ἀναφέρεται στὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ἀνθρώπου στὸν ὁποῖο προτείνεται ἕνας νέος τρόπος ὑπαρξῆς καὶ ζωῆς, πού τὸν λυτρώνει ἀπὸ τὴν ἐκπτώσιν τῆς ἀτομικότητος καὶ τὸν ὑψώνει στὴν ἀγαπητικὴ κοινωνία καὶ σχέση τοῦ προσώπου.

Ὅμως, ἀναρωτιέται κανεὶς ἂν

μέσα στὴν κενότητα καὶ τὴν συμβατικότητα τῆς ζωῆς πού σημειώνεται ἀπὸ πολλοὺς ὅτι χαρακτηρίζει τὴ ζωὴ ἀκόμη καὶ τῶν Χριστιανῶν, παρατηρεῖται σήμερα αὐτὴ ἡ καινότητα ζωῆς καὶ ἂν, ὅπως σημειώνει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἀλλοιώνεται ὁ πιστός «οὐ τῆς φύσεως μεταβαλλομένη, ἀλλὰ τῆς κακίας ἐλαυνομένης» (Ἡ' ὁμι-

λία περί μετανοίας). Μὲ αὐτὸ δὲν θέλουμε βέβαια νὰ ποῦμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀπώλεσε τὴν ἀγιαστικὴ καὶ ἀνακαινιστικὴ τῆς δύναμη, ἀλλὰ ὅτι ὁ σημερινός πιστός πεισματικά ἀρνεῖται νὰ παραδοθεῖ σὲ αὐτὴ τὴ δύναμη καὶ νὰ συνδέσει οὐσιαστικά μὲ αὐτὴ τὴν καθημερινότητά του.

Ἐν πάσει περιπτώσει, ἕνα μικρὸ κομμάτι τῆς ζωῆς του προσφέρει στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὑπόλοιπο τὸ διαθέτει καὶ τὸ ἀπολαμβάνει ἀτομικά καὶ

ἰδιωτικά. Αὐτὴ ἡ στάση ζωῆς πάσχει φυσικά ἀπὸ ἀποψη ὀρθοδόξου δογματικῆς καὶ θεολογίας, παρ᾽ ὅτι πέπει σὲ μία ἐκδυτικισμένη ἐκκλησιολογία καὶ ἀνθρωπολογία καὶ ἀντιβαίνει στὸν λόγο τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὅτι ἡ ζωὴ στὴν Ἐκκλησία «ὑπόθεσις ἐστὶν ἀρετῆς, διδασκαλεῖον φιλοσοφίας ... οὐκ ἐν συνάξει μόνον ... ἀλλὰ καὶ ἐν

ἄπλός χρόνος
σέ λειτουργι-
κό χρόνο ἢ γιά
νά εἰπωθεῖ
διαφορετικά,
ὅλος ὁ ἀνθρώ-
πινος βίος
ἀνήκει στή
μητέρα-μήτρα
τῆς πνευμα-
τικῆς ζωῆς, τή
«Μία, Ἁγία,
Καθολική καί
Ἀποστολική
Ἐκκλησία».

παντί τῷ λοιπῷ καιρῷ».

Στούς λόγους πού ἀκολουθοῦν
θά προσπαθήσουμε νά παρουσιά-
σουμε αὐτήν τήν ἐμπειρία τῆς ἐπέ-
κτασης καί συνέχισης τῆς λει-
τουργικῆς καί λατρευτικῆς ζωῆς
στήν καθημερινότητα τῶν πιστῶν,
ὄχι γιά συναισθηματικούς λόγους
ἢ νοσταλγικές ἀναμνήσεις παλαι-
ότερων ἐποχῶν, ἀλλά:

Πρῶτον, ὡς ἀναβάπτιση τοῦ ση-
μερινοῦ, σέ μεγάλο βαθμό ἀποξε-
νωμένου ἀπό τήν ὀρθοδοξία καί
ὀρθοπραξία πιστοῦ,

Δεύτερον, ὡς ὑπενθύμιση τῆς
τεράστιας τιμῆς καί εὐθύνης τοῦ
ἀνθρώπου νά μετέχει μέ τή ζωή του
ἐνεργά στό σχέδιο τῆς ἀγάπης τοῦ
Θεοῦ γιά τήν ἀφθαρτοποίηση τοῦ
κόσμου καί τή μετατροπή του σέ
καινή κτίση μέσα ἀπό τή δική του
ἀνακαινίση καί

Τρίτον, πῶς, ἐμφανῶς ἢ ἀφανῶς,
μέσα ἀπό τά ἥθη καί τά ἔθιμα πού
ἀγκαλιάζουν ὅλες τίς πτυχές τῆς
ἀνθρώπινης δραστηριότητας, ἀγιά-
ζεται ἡ ζωή μας καί μετατρέπεται ὁ

Σέ αὐτήν ἐδῶ τήν ἀπόπειρα ἀνα-
φορᾶς στό ζήτημα θά δοῦμε πῶς ἡ
ἔκρηξη χαρᾶς καί ἐνθουσιασμοῦ, ἡ
λυτρωτική ὁμολογία πού φανερώ-
νεται μέ τόν ὑπέροχο ὕμνο πού
ψάλλουμε στό πέρας τῆς Θείας
Κοινωνίας «Εἶδομεν τό φῶς τό
ἀληθινόν, ἐλάβομεν Πνεῦμα ἐπου-
ράνιον... Αὕτη γάρ ἡμᾶς ἔσωσεν»,
ὁδηγεῖ σέ μία διαφορετικῆς μορφῆς,
ἴδιας ὅμως πνευματικῆς ἀφετη-
ρίας, ἔκρηξη χαρᾶς, πού συχνά συ-
νεχίζεται ἀμέσως μετά στόν περί-
βολο τῆς ἐκκλησιᾶς ἢ σέ πρόσφο-
ρο κοντινό μέρος. Ἡ ἐμπειρία ἀπό
τό ὀρθόδοξο πανηγύρι ἐνός χωριοῦ
ἢ μιᾶς μεγάλης γιορτῆς (Χριστού-
γεννα, Ἀνάσταση, Δεκαπενταῦ-
γουστος...) δείχνει ξεκάθαρα τήν
πνευματική διάσταση αὐτῆς τῆς
χαρᾶς πού ἔχει ἀφετηρία καί τρο-
φοδότη τό Ἱερό Θυσιαστήριο, τήν
ὀφειλόμενη τιμή στόν Ἅγιο ἢ τόν
Μάρτυρα τῆς πίστεως. Ἡ μυρωδιά
ἀπό τά φρεσκοασβεστωμένα ζω-
κλήσια καί τά πεζούλια τοῦ χωριοῦ,
οἱ μυρωδιές ἀπό τό πλούσιο τρα-

πέξι τῆς ἡμέρας, δέν εἶναι μόνο θέμα αἰσθητικῆς ἢ γαστριμαργίας. Γιορτάζει ὁ Ἅγιος, γιορτάζει τό χωριό καί μετέχει σύσσωμο στή χαρά. Κι ὄχι μόνο τό χωριό μά καί οἱ ξενιτεμένοι τοῦ χωριοῦ καί οἱ κοντοχωριανοί καί οἱ ἄλλοι προσκυνητές πού ἔρχονται νά μοιραστοῦν μαζί τους τή χαρά στό πανηγύρι - σήμερα πιό εὐκόλα μέ τά μέσα τῆς ἐποχῆς, παλιότερα ἴσως πιό γραφικά μέ τίς ἱερές ἀποδημίες καί πομπές, ὅπου ἔβλεπε κανεῖς παρές, οἰκογένειες, φιλικές συντροφίες, ὅπως στά χρόνια τοῦ Χριστοῦ, νά ἔρχονται μέ τά ζῶα τους καταστόλιστα γιά νά προσκυνήσουν τόν Ἅγιο.

Τήν Εὐχαριστιακή Τράπεζα τοῦ

Θυσιαστηρίου πού γεύθηκαν «ἐν ἀγαλλιάσει καί ἀφελότητι καρδίας» (Πράξ. 2,46), διαδέχεται ἡ ἐπίσης Εὐχαριστιακή Τράπεζα πού προσφέρεται ἀπλόχερα πρὸς ὅλους στήν αὐλή τοῦ Ναοῦ καί ὁ κυκλικός χορός στὸν ὁποῖο πιάνονται μέ τή συνοδεία τῆς παραδοσιακῆς μουσικῆς συνδέει τοὺς πιστοὺς μέ τὴν ἴδια ἐνοποιητικὴ δύναμη πού λίγο πρὶν - πρὸς τό τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας ὁμολόγησε «τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καί τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αἰτησάμενοι ἑαυτοὺς καί ἀλλήλους καί πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθόμεθα».

*Κωνσταντῖνος Καπανταϊδάκης,
Θεολόγος Καθηγητής*

Ἐκκλησιαστικὴ Παράδοση καί λαϊκὸς πολιτισμὸς

-Γιαγιά, θά μοῦ πεῖς ἓνα παραμῦθι;

Καί ἡ γιαγιά ἄρχιζε τό παραμῦθι της πού δέν ἦταν ἡ Κοκκίνοσκουφίτσα ἢ ἡ Σταχτοπούτα. Τὰ παραμῦθια τῆς γιαγιάς ἦταν βίοι ἀγίων ἢ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ... σάν παραμῦθι. Οἱ ἀπλοϊκὲς αὐτὲς καρδιές, οἱ ἀπλοϊκοὶ ἄνθρωποι ἦταν πιό σοφοί ἀπὸ κάποιους πού ἔκαναν τοὺς σοφούς. «Ἡ ἀπλή καρδιά εἶναι πιό σοφὴ ἀπὸ τὴν πολυξερὴ, δέν ἔχει ἀλαζονικὲς ἐπιθυμίες, ἀλλὰ ἀναπαύεται στήν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ καί στό Λόγο Του». Στίς ἐκκλησίες ἦταν ζωντανές οἱ παραδόσεις τῆς θρησκείας μας καί ἡ πίστη τῶν

ἀνθρώπων ἦταν πιό θερμὴ. «Μά κι αὐτό», ὅπως λέει ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, «τόν ἔκανε πιό πολύ Ἑλληνα. Ἡ Ἑλλάδα ἦταν σφιχταγκυλισμένη μέ τὴν Ὁρθοδοξία». Κάτι τέτοιο διαπιστώνουμε βλέποντας τὰ ἔργα τοῦ ζωγράφου Θεοφίλου, ὁ ὁποῖος ἦταν εὐλαβής, ζοῦσε τὴν καθημερινότητα μέσα ἀπὸ τὴ λειτουργικὴ παράδοση καί ἔτσι μέσα ἀπὸ τὰ ἔργα του βλέπουμε πὼς ἔβλεπε τὸν κόσμο.

Οἱ ἄνθρωποι ζοῦσαν μέσα στή λειτουργικὴ παράδοση, ἐμπνέονταν ἀπὸ αὐτήν. Πρὶν κοιμηθοῦν, ἀντὶ γιὰ ἄλλο βιβλίον, διάβαζαν τό Εὐαγγέλιον, τό καντηλάκι ἀναβε ἀκοίμητα στό εἰκονοστάσι καί ἀπαραί-

τητα πάνω από τό συζυγικό κρεβάτι υπήρχε ὁ Ἐσταυρωμένος κι ὄχι ὁ πίνακας κάποιου διάσημου ζωγράφου, ὅπως γίνεται σήμερα. Τὰ ἀπογεύματα τοῦ Σαββάτου ἢ παραμονή κάποιας μεγάλης γιορτῆς, οἱ κοπέλες ἄφηναν τὰ κεντήματα καί τίς δουλειές μόλις σήμαινε ὁ Ἐσπερινός καί καθ' ὅλη τή διάρκεια τῆς Κυριακῆς ἢ τῆς σχολῆς δέν εἶχαν καμιά ἀσχολία. Ὅπως λέει ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός: «Πρέπει καί ἡμεῖς, ἀδελφοί μου, νά χαιρόμεθα πάντοτε μά περισσότερο τήν Κυριακή, ὅπου εἶναι ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ μας. Διότι Κυριακή ἡμέρα ἔγινε ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου. Κυριακήν ἡμέραν μέλλει ὁ Κύριος νά ἀναστήσῃ ὅλον τόν κόσμον...».

Οἱ παλιοί ἄνθρωποι ζοῦσαν μέσα στό πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας μας. Εἶχαν ἀλληλεγγύη καί ὁμοψυχία. Πόρταζαν ὅλοι μαζί τίς λύπες καί τίς χαρές τους. Λαμπρή δέν ἔκανε κανένας μόνος του. Ἡ χαρά πού βίωναν μέσα στή Θεία Λειτουργία συνεχίζοταν καί μετά τό πέρας αὐτῆς. Μαζεύονταν (π.χ. στά ἐξοχικά πανηγύρια τό Πάσχα) ὅλοι μαζί στήν ἐξοχή μέ ἐπικεφαλῆς τόν ἱερέα, ὁ ὁποῖος ἔκανε πρόποση καί τό συμπόσιο ξεκινούσε μέ τό «Χριστός Ἀνέστη» καί συνέχιζε μέ φαγοπό-

τι καί χορό.

Ἡ διαδικασία ὅμως ἦταν ἴδια καί γιά τίς γιορτές τῶν ἁγίων. Ἐτρεχαν νά καθαρίσουν τό μικρό ἐξωκκλήσι, νά τό σκουπίσουν, νά τό ἀσπρίσουν γιά νά ὁμορφύνει κι ἄλλο μέσ τῆ ὁμορφη φύση πού τό περιβάλλει, νά ἐτοιμάσουν ἔπειτα ἀπό κοινοῦ τό σφαχτό πού ὁ ἱερέας θά εὐλογήσει καί ἀφοῦ τό μαγειρέψουν, νά τό μοιραστοῦν. Ἡ Λαμπρή καί ἡ πανηγυρῆ ἦταν σάν συνέχεια τῆς Θείας Λειτουργίας, ἦταν τό σημεῖο ἀναφορᾶς, ὅπου ὅλοι ἐνώνονταν σέ μία δοξολογική καί εὐχαριστιακή ὁμήγυρη, ὅπου ὅλα ἦταν κοινά, ὅπως στά πρῶτα Χριστιανικά δεῖπνα, τίς Ἀγάπες.

Τήν πραγματικότητα αὐτή ψηλαφοῦμε στή λαϊκή ποίηση, στίς μαντινάδες ὅπως

λέμε στήν Κρήτη, πού καταγράφει μέ τήν ἀπλότητά της τήν εὐλάβεια τῶν παλιῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ μας.

Ἀπό τίς μαντινάδες τοῦ Μ. Ἀγγελάκη σταχυολογοῦμε:

*Μέσα ἀπό κήπους πέρναγε
ὁ δρόμος πού ὀδηγοῦσε,
στό ἐκκλησάκι πού ὁ παπάς
σήμερα λειτουργοῦσε.*

*Τό ἄρωμα πού ἔπαιρνες
μέ τήν ἀναπνοή σου,
σοῦ ἔκανε πιό εὐχάριστη*

ἀκόμα τή ζωή σου [...]

[...] Καί μέ ἱκανοποίηση
στήν ἐκκλησοῦλα μπαίνει
Δέ βιάζεται. Ὅσοι πολλοί
καί ἂν εἶναι περιμένει [...]

Καί προσκυνᾷ εὐλαβικά
τόν Ἅγιο τοῦ τόπου,
ὁ τόπος μεταπλάθητα
τά ἔνστικτα τοῦ ἀνθρώπου [...]

Ἄμην φωνάζουν τά πουλιά
πού γύρω κελαηδοῦνε,
Ἄνθρωποι, ζῶα καί φυτά
τό Θεό εὐχαριστοῦνε [...]

[...] Σάν τέλειωνε ἡ λειτουργιά
κι οἱ ἄρτοι μοιραστοῦνε,
κάθε παρέα ψάχνουνε
τόπο νά βολευτοῦνε [...]

[...] Χρόνια πολλά στούς
Πιόργηδες εὐχότανε ὁ καθένας
καί σέ λιγάκι ὄρθιος
δέν ἦτανε κανένας.

Καθίζουν ὄλοι κατά γῆς
κάθε παρέα κύκλοι
κι ὅ,τι μεζέ σκεφθεῖ κανεῖς
νομιζῶ ἐδῶ τόν βρίσκει.

Τά καλιτσούνια κι ἡ ρακή
τό κέφι ξεκινοῦσαν
Τσουρέκια, κόκκινα αὐγά,

πού ἀκόμη ἴποκρατοῦσαν,
γιατί τ' Ἀπρίλη τσί εἰκοστρεῖς
πρίν ἀπό τό Πάσχα ἂν θά 'ναι,
τήν Τρίτη πάντα τῶν σκολῶ
στόν Ἄι-Γιώργη πᾶνε.

[...] Τριγύρω ἀπό τήν ἐκκλησιά
μετά τή λειτουργία
ὅποιο 'χε φίλο ὁ κάθε
εἷς ἤ ἔστω γνωριμία,
παρέα ἐκαθίζανε νά φᾶνε
καί νά πιοῦνε,
γιατί ἴσως χρόνος πέραγε
νά ξαναταμωθοῦνε.

Καί ἂν κάποιος ἦταν ἄγνωστος,
δέν εἶχενε ξανάρθει,
ὄλος ὁ κόσμος ἤθελε
ποιός ἦτανε νά μάθει.

Κι ὄλοι τόν ἐκαλοῦσανε
μαζί ντος νά καθίσει,
τό 'χε τιμή ντού ὁ κάθε εἷς
νά τόν φιλοξενήσει...

Κι ὡς ἄρχιζαν τά ὄργανα
λύρες, βιολιά, νταούλια,
ἐρχόταν ὄλοι στήν αὐλή
τριγύρω ἀπ' τά πεζούλια.

[...] Τα κέφια πού ἐκάναμε,
τά γλέντια πού θυμοῦμαι,
νομιζῶ πώς στόν τόπο μπλιό

δέν πρόκειται νά ῥθοῦνε.

Σέ λίγο γλέντι καί χορό
στόν πρίνο ξεκινοῦνε
Κι ἀπό τριγύρω ὄλοι τους
ἐκεῖ θά μαζωχτοῦνε [...]

[...] Ὅσοι ἐνοικιάζανε
παλιότερα τόν τόπο
(ἐννοεῖ τοῦ ἐξωμονάστηρου).

Στό πανηγύρι ἐκάνανε
τραπέζι τῶν ἀνθρώπων.

Καί στά καζάνια βράζανε κρέας
κι ἐτρῶγαν ὄλοι
καί ἄφθονα βερύκουκα
πού εἶχε τό περιβόλι [...]

(Ἀγγελάκη Μιχάλη, Παλιές ἀνα-
μνήσεις, Λαογραφική ποίηση μέ
1800 Κρητικές Μαντινάδες, Ἀνα-
τολή Ἱεράπετρας, 1998)

Χαρακτηριστικό
ἐπίσης εἶναι τό ἀπό-
σπασμα ἀπό τό διή-
γημα τοῦ Παπαδια-
μάντη «Ἐξοχική λαμ-
πρή»:

«...Περί τή μεσημ-
βρίαν, μετά τήν Β΄
Ἀνάστασιν, οἱ χωρι-
κοί τό ἔστρωσαν ὑπό
τάς πλατάνους, παρὰ
τήν δροσεράν πηγὴν.

Ὡς τάπητας εἶχον
τήν χλόην καί τά χα-
μολούλουδα, ὡς τρά-
πεζαν πτέριδας καί
κλάδους σχοίνων.

Ἡ δροσερά αὖρα
ἐκίνει μετά θροῦ τούς
κλώνας τῶν δένδρων
καί ὁ Φταμηνίτης μέ
τήν λύραν του ἀντέ-

διδε φθόγγους λιγυρούς. [...]

Εἶτα ἤρχισαν τὰ ἄσματα. Ἐν πρώ-
τοις τό Χριστός Ἀνέστη, ὕστερον τὰ
θύραθεν. Ὁ μπάρμπα-Μηλιός, θε-
λήσας νά ψάλλῃ καί αὐτός τό Χρι-
στός Ἀνέστη, τό ἐγύριζε πότε εἰς τόν
ἀμανέ καί πότε εἰς τό κλέφτικο.... Ὁ
μπάρμπα-Κίτσος, ἀφοῦ ἠσπασθῆ,
τρῖς ἢ τετράκις τήν τσότραν, ἤρχι-
σε νά ψάλλῃ τό Χριστός Ἀνέστη,
κατ' ἰδιάζοντα αὐτῷ τρόπον, ὡς
ἐξῆς:

Κ' στό -μπρέ- Κ' στός ἀνέστη
ἐκ νεκρῶν θανάτων,
θάνατον μπατήσας,
κ' ἔντοις-ἔντοις μνήμασι,
ζωὴν παμμακάριστε!

[...] Περί τήν δείλην εἶχεν ἀρχίσει
ὁ χορός, χορός κλέφτικος (διότι αἱ
γυναῖκες ἐπεφυλλάτοντο διά τήν

Δευτέραν καί τήν Τρί-
την ὅπως χορευέσωσι
τόν συρτόν καί τήν
καμάρα)...».

(Ἀπαντα Ἀλεξάν-
δρου Παπαδιαμάντη,
ἐκδ. Δόμος τ. 2, σελ.
130 κ.έ.)

Ἐλένη Σαντιμπαν-
τάκη, Δασκάλα

Πηγές:

ΚΙΒΩΤΟΣ Ἀπάνθι-
σμα, Ἐκδοτικός οἶκος
«Ἀστήρ» Ἀλ. & Ε.
Παπαδημητρίου,
1991.

